Beskrivelse af logopædens arbejde og rolle ifm. feminiserende stemmekirurgi

Nedenstående beskrivelse af logopædernes arbejde og rolle ifm. feminiserende stemmekirurgi er inspireret af 'CSV-modellen vedr. kønsbekræftende stemmeundervisning og feminiserende kirurgi'.

Senest opdateret marts 2026.

Feminiserende stemmekirurgi

I Danmark oplever logopæderne, der arbejder med kønsbekræftende stemmeundervisning, at det stadig kun er en lille andel af de transfeminine borgere, der ønsker feminiserende stemmekirurgi. Dog ses en stigende interesse for kirurgi, siden det første af denne type kirurgiske indgreb blev foretaget i Danmark i 2022.

Det følgende er en beskrivelse af de logopædiske overvejelser, procedurer og den logopædiske rolle ifm. feminiserende stemmekirurgi.

Det er kun borgere, der er godkendt til behandling hos et af Danmarks tre Centre for Kønsidentitet, som kan indstilles til feminiserende stemmekirurgi. I Danmark tilbydes feminiserende stemmekirurgi som udgangspunkt kun til personer over 25 år.

Logopædens overvejelser ifm. indstilling til feminiserende kirurgi

Der er stor individuel variation i behovet for stemmeundervisning og muligt udbytte for den enkelte borger. Faktorer, som kan hindre fuldt udbytte af et stemmeundervisningsforløb, er ud fra de danske logopæders erfaring: Stemmemæssig kapacitet, personlige faktorer fx ADHD, autisme, angst eller andre psykiatriske diagnoser samt stemmemæssig kønsdysfori.

Logopæderne i Danmark har erfaring med 5 borgergrupper, som kan være kandidater til feminiserende stemmekirurgi;

1. Borgere, der ikke kan opnå en tilstrækkelig lys stemme gennem stemmeundervisning (dette kan være grundet manglende adgang til et lysere stemmeleje, manglende kontrol over stemmen, og/eller manglende fornemmelse for toneleje)

2. Borgere, der kan opnå en tilstrækkelig lys stemme, men ofte oplever uønskede dyk i tonehøjde ved fx nys, host og grin eller pludselige verbale udbrud
3. Borgere, der trods fremgang med en lysere stemme fortsat oplever stor stemmemæssig kønsdysfori
4. Borgere, der kan opnå en lysere stemme i kontrollerede rammer i undervisningen, men som ikke kan overføre en lysere stemme til hverdagen (grundet fx stemmemæssig dysfori, en psykiatrisk diagnose eller andet)
5. Borgere, der oplever fonasteniske gener herunder hæshed, stemmetræthed, ømhed etc. pga. stemmebrugen i et lysere leje

Logopædisk er målet som udgangspunkt, at borgerens stemme feminiseres gennem stemmeundervisning. Visse borgere kan dog jf. ovenstående ikke opnå en stemme, som de kan bruge i deres hverdag uden fysiske og/eller psykiske gener. I disse tilfælde er det logopædens ansvar at vejlede og rådgive borgeren om feminiserende stemmekirurgi, så borgeren kan træffe en beslutning herom på et oplyst grundlag.

Logopæden kan ikke opstille regler for, hvor lang tid der skal gå efter endt undervisning, før en borger henvender sig til et Center for Kønsidentitet mhp. feminiserende stemmekirurgi.

Hvis det efter endt stemmeundervisningsforløb er relevant med feminiserende stemmekirurgi, følges proceduren, som er udstukket fra det Center for Kønsidentitet, som personen er tilknyttet.

Procedure – Center for Kønsidentitet, København (CKI) (senest opdateret i september 2025)

En borger, der ønsker feminiserende stemmekirurgi, skal henvende sig til CKI med notat fra sin logopæd. Notatet skal indeholde forløbsbeskrivelse, redegørelse for effekt af stemmeundervisning samt en vurdering af, hvorvidt de logopædiske muligheder er udtømte. Notat sendes af undervisende logopæd til borger, som selv har ansvar for at videregive det til CKI.

CKI er indstillende instans, og endelig vurdering af relevansen af og muligheden for feminiserende stemmekirurgi foretages af kirurg ved Odense Universitetshospital (OUH).

Procedure – Center for Kønsidentitet, Aalborg (CfK) (senest opdateret i september 2025)

En borger, der ønsker feminiserende stemmekirurgi, skal henvende sig til CfK med notat fra sin logopæd. Notatet skal indeholde forløbsbeskrivelse, redegørelse for effekt af stemmeundervisning samt en vurdering af, hvorvidt de logopædiske muligheder er udtømte. Notat sendes af undervisende logopæd til borger, som selv har ansvar for at videregive det til CfK.

CfK er indstillende instans, og endelig vurdering af relevansen af og muligheden for feminiserende stemmekirurgi foretages af MDT bestående af overlæge, kirurg samt logopæd, psykiater, sygeplejerske og psykolog.

Procedure – Center for Kønsidentitet, Odense (CKIO) (senest opdateret i september 2025)

En borger, der ønsker feminiserende stemmekirurgi, skal henvende sig til CKIO med notat fra sin logopæd. Notatet skal indeholde forløbsbeskrivelse, redegørelse for effekt af stemmeundervisning samt en vurdering af, hvorvidt de logopædiske muligheder er udtømte. Notat sendes af undervisende logopæd til borger, som selv har ansvar for at videregive det til CKIO.

CKIO varetager efterfølgende afklaringsforløb til stemmekirurgi, og er den indstillende instans. Indstillingen kan ske efter endt afklaringsforløb og drøftelse på MDT. Endelig vurdering af relevansen af og muligheden for feminiserende stemmekirurgi foretages af kirurg ved Odense Universitetshospital (OUH).

Hvornår er de logopædiske muligheder udtømte?

Kirurgerne, der foretager feminiserende stemmekirurgi, skal som udgangspunkt have information om, hvorvidt de logopædiske muligheder er udtømte. Det er dog svært at lave en national guideline for dette. Det må i vores øjne være op til den enkelte logopæd at vurdere, hvornår der er opnået maksimal effekt af stemmeundervisningsforløbet. Man kan ikke fastsætte et bestemt antal undervisningslektioner, som en trans- eller nonbinær person skal have gennemført, da de danske kommunikationscentres tilbud om kønsbekræftende stemmeundervisning er forskellige. Antallet af undervisningslektioner er et fagligt skøn ud fra individets behov og ressourcer holdt op mod hver enkelt kommunes ramme for området. Derudover er der andre medvirkende faktorer, som er beskrevet ovenfor, som i visse tilfælde kan hindre fyldt udbytte eller påvirke stemmeundervisningsforløbet på anden måde, og som ikke har at gøre med antal af lektioner.

Logopædens rolle ifm. feminiserende kirurgi

Det er vigtigt, at en borger i forbindelse med feminiserende kirurgi modtager logopædisk vejledning og rådgivning præ- og postoperativt, som består af information om indgrebet, risici ved operationen (hæshed og nedsat stemmestyrke og udholdenhed), fordele og ulemper ift. stemmens funktion og udtryk samt vejledning om stemmehvile og hensigtsmæssig stemmebrug i den første tid efter operationen. Logopæden vil altid opfordre borger til at følge kirurgens anbefalinger om stemmebrug efter operationen.

Derudover kan der være behov for logopædisk vejledning for at stabilisere stemmen og arbejde yderligere med feminiserende stemmeteknikker postoperativt.

Arbejdsgruppe, Køn og Kommunikation, efteråret 2025:

Marie Nørgård Olsen, Laura Thiil Lehaff og Astrid Thybo (CSV København) samt Benedicte Vestbo (IKH Århus)